

Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (kolmas koda)

30. november 2022*

Riigiabi – Tuumaenergiatööstus – Ungari kavandatav abi kahe uue tuumareaktori arendamiseks Paksi tuumaelektrijaamas – Otsus, millega tunnistatakse abi siseturuga kokkusobivaks tingimusel, et täidetakse teatud kohustusi – ELTL artikli 107 lõike 3 punkt c – Abi kooskõla muude liidu õigusnormidega kui riigiabi käsitlevad õigusnormid – Lahutamatu seos – Tuumaenergia edendamine – Euratomi lepingu artikli 192 esimene lõik – Keskkonnakaitse põhimõtted, põhimõte, et saastaja maksab, ettevaatuspõhimõte ja säästlikkuse põhimõte – Asjaomase majandustegevuse kindlakstegemine – Turutõrge – Konkurentsi moonutamine – Abi proportsionaalsus – Vajadus riigi sekkumise järele – Abi elementide kindlaksmääramine – Riigihankemenetlus – Põhjendamiskohustus

Kohtuasjas T-101/18,

Austria Vabariik, esindajad: J. Schmoll, F. Koppensteiner, M. Klamert ja T. Ziniel, keda abistas advokaat H. Kristoferitsch,

hageja,

keda toetab

Luksemburgi Suurhertsogiriik, esindajad: A. Germeaux ja T. Schell, keda abistas advokaat P. Kinsch,

menetlusse astuja,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: K. Blanck, K. Herrmann ja P. Němečková,

kostja,

keda toetavad

Tšehhi Vabariik, esindajad: M. Smolek, J. Vláčil, T. Müller, J. Pavliš ja L. Halajová,

ja

Prantsuse Vabariik, esindajad: E. de Moustier ja P. Dodeller,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

ja

Ungari, esindaja: M. Fehér, keda abistasid advokaadid P. Nagy, N. Gràcia Malfeito ja B. Karsai ning C. Bellamy, *KC*,

ja

Poola Vabariik, esindaja: B. Majczyna,

ja

Slovaki Vabariik, esindaja: S. Ondrášiková,

ning

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindajad: F. Shibli, L. Baxter ja S. McCrory, keda abistas *barrister* T. Johnston,

menetlusse astujad,

ÜLDKOHUS (kolmas koda),

nõupidamiste ajal koosseisus: koja president M. van der Woude ning kohtunikud G. De Baere ja G. Steinfatt (ettekandja),

kohtusekretär: ametnik A. Juhász-Tóth,

arvestades menetluse kirjalikku osa,

arvestades 10. märtsil 2022 toimunud kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse¹

- 1 Austria Vabariik palub ELTL artikli 263 alusel esitatud hagi tühistada komisjoni 6. märtsi 2017. aasta otsuse (EL) 2017/2112 meetme/abikava/riigiabi SA.38454 – 2015/C (*ex* 2015/N) kohta, mida Ungari kavatseb rakendada tuumaelektrijaama Paks II kahe uue tuumareaktori ehitamise toetuseks (ELT 2017, L 317, lk 45; edaspidi „vaidlustatud otsus“).

Vaidluse taust ja vaidlustatud otsus

- 2 Ungari teatas 22. mail 2015 numbri C(2017) 1486 all Euroopa Komisjonile meetmest, mille eesmärk oli anda rahalist toetust kahe uue tuumareaktori (5. ja 6. üksus) arendamiseks Ungaris asuvas Paksi tuumaelektrijaamas, kus on juba kasutusel neli tuumareaktorit. Teatatud meetmest kasu saajaks on äriühing MVM Paks II Nuclear Power Plant Development Private Company Limited by Shares (edaspidi „äriühing Paks II“), kellest peaks saama kahe uue tuumareaktori

¹ Esitatud on üksnes kohtuotsuse need punktid, mille avaldamist peab Üldkohus otstarbekaks.

omanik ja neid käitav äriühing. Äriühing Paks II kuulub 100% ulatuses Ungari riigile, kellele anti 2014. aasta novembris üle selle äriühingu aktsiad, mis algul olid kuulunud tervikuna elektrienergiaga kauplejale ja energiatootjale Magyar Villamos Művek Zártkörűen Működő Részvénytársaságnak (edaspidi „MVM kontsern“).

- 3 Komisjon otsustas 23. novembril 2015 alustada teatatud meetme suhtes ELTL artikli 108 lõike 2 alusel ametliku uurimismenetluse (ELT 2016, C 8, lk 2; edaspidi „menetluse alustamise otsus“).
- 4 Komisjon võttis vaidlustatud otsuse vastu 6. märtsil 2017.
- 5 Ungari teatatud meedet on kirjeldatud vaidlustatud otsuse 2. jaos. Meede puudutab Ungaris kahe Vene tüüpi VVER 1200 (V491) III+ põlvkonna tuumareaktori (üksused 5 ja 6) arendamist – reaktorid, mis on varustatud vesijahutus- ja modereerimistehnoloogiaga ja mille paigaldatav võimsus on vähemalt 1000 megavatti (MW) ühe üksuse kohta ning mille ehitamist rahastab täielikult Ungari riik äriühingu Paks II kasuks, kelle omandisse uued reaktorid kuuluvad ja kes hakkab neid käitama. Selles tuumajaamas on juba kasutusel neli tuumareaktorit. Need reaktorid kuuluvad 100% MVM kontsernile, kes on Ungari riigi omandis. Nelja tuumajaamas olemas oleva Vene tüüpi VVER-440 (V213) reaktori paigaldatud võimsus on kokku 2000 MW. Need reaktorid on kavas sulgeda järk-järgult 2037. aastaks ja asendada kahe uue reaktoriga, mis peaksid tööle hakkama vastavalt 2025. ja 2026. aastal.
- 6 Vastavalt Venemaa Föderatsioonile ja Ungari valitsuse vahel 14. jaanuaril 2014 sõlmitud valitsustevahelisele kokkuleppele koostöö kohta tuumaenergia rahumeelse kasutamise valdkonnas teevad need kaks riiki tuumaprogrammi raames koostööd Paksi praeguse tuumajaama hooldamisel ja edasise arendamisel. Selle kokkuleppe kohaselt määravad nii Venemaa Föderatsioon kui ka Ungari kogenud, riigile kuuluva ja riigi kontrolli all oleva organisatsiooni, kes vastutab nii rahaliselt kui ka tehniliselt oma kohustuste täitmise eest töövõtjana/omanikuna seoses projektiga, mis puudutab kahe uue VVER-tüüpi reaktori 5 ja 6 projekteerimist, ehitamist, komisjoneerimist ning dekomisjoneerimist. Venemaa Föderatsioon määras kapitaliühingu Nizhny Novgorod Engineering Company Atomenergoproekt (edaspidi „JSC NIAEP“), kes ehitab kaks uut reaktorit valmis, ning Ungari on andnud kahe reaktori omandi- ja kasutusõiguse äriühingule Paks II. Selleks sõlmisid JSC NIAEP ja äriühing Paks II 9. detsembril 2014 lepingu Paksi tuumaelektrijaama territooriumile rajatava kahe uue reaktori 5 ja 6 projekteerimise, hankimise ja ehitamise kohta.
- 7 Valitsustevahelises kokkuleppes kohustus Venemaa Föderatsioon andma Ungarile riigilaenu, et rahastada uute reaktorite arendamist Paksi tuumaelektrijaamas. Seda laenu reguleerib 28. märtsi 2014. aasta valitsustevaheline rahastamise kokkulepe ning sellega tagatakse 10 miljardi euro suurune vaba tagasimaksega arvelduslaen, mida on lubatud kasutada üksnes tuumaelektrijaama Paks II reaktorite 5 ja 6 projekteerimiseks, ehitamiseks ning komisjoneerimiseks. Ungari lisab nende investeeringute rahastamiseks oma eelarvest täiendavad 2,5 miljardit eurot.
- 8 Ungari ei kanna tuumaelektrijaama Paks II ostuhinna ülekandmiseks vajalikke vahendeid üle äriühingu Paks II kontole. Suurimat osa nendest vahenditest hoitakse Venemaa arengu ja välisasjade pangas (Vnesheconombank). Iga olulise täidetaks loetud etapi eest esitab äriühing Paks II Venemaa arengu ja välisasjade pangale taotluse tasuda 80% võlgnetavast summast otse JSC NIAEPile. Samuti esitab ta Ungari valitsuse võlahaldusasutusele taotluse tasuda ülejäänud 20%.

- 9 Vaidlustatud otsuses leidis komisjon, et teatatud meedet saab käsitada riigiabina ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses ning et ELTL artiklid 107 ja 108 on kohaldatavad isegi hoolimata sellest, et kõnealune investeering kuulub Euratomi asutamislepingu kohaldamisalasse. Seoses kahe uue reaktori ehitamiseks otseselt antava toetusega äriühingule JSC NIAEP leidis komisjon, et see ei saa täiendavalt moonutada konkurentsi ega kaubandust asjaomasel turul, nimelt elektriturul. Eraldi menetluse käigus uuriti, kas Ungari järgib riigihankeid käsitlevaid õigusakte. Komisjon asus seisukohale, et kõnealune meede, mille eesmärk oli edendada tuumaenergiat, järgis Euratomi asutamislepingus sätestatud ühise huvi eesmärki, aidates samal ajal kaasa elektrienergia varustuskindlusele, ning et võimalikud moonutused olid piiratud ja neid tasakaalustab esile toodud ja järgitav ühise huvi eesmärk, mis tuleb saavutada proportsionaalsel viisil, eelkõige arvestades Ungari poolt menetluse käigus antud kinnitusi. Komisjon järeldas, et kõnealune meede, mida Ungari muutis 28. juulil 2016 ja mille suhtes kohaldatakse vaidlustatud otsuse artiklis 3 sätestatud tingimusi, on kooskõlas siseturuga vastavalt ELTL artikli 107 lõike 3 punktile c. Vaidlustatud otsuse artikkel 3 kohustab Ungarit võtma mitu meedet tagamaks, et äriühing Paks II täidab teatavaid kohustusi ja piiranguid, mis puudutavad eelkõige tema investeerimisstrateegiat või reinvesteeringut, enampakkumisplatvormi haldamist ning selle juriidilist ja struktuurilist sõltumatust.

Poolte nõuded

- 10 Austria Vabariik, keda toetab Luksemburgi Suurhertsogiriik, palub Üldkohtul:
- tühistada vaidlustatud otsus;
 - mõista kohtukulud välja komisjonilt.
- 11 Komisjon, keda toetavad Tšehhi Vabariik ja Slovaki Vabariik, palub Üldkohtul:
- jätta kaebus rahuldamata;
 - mõista kohtukulud välja Austria Vabariigilt.
- 12 Prantsuse Vabariik, Ungari, Poola Vabariik ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik paluvad Üldkohtul jätta hagi rahuldamata.

Õiguslik käsitlus

- 13 Austria Vabariik esitab oma hagi põhjendamiseks kümme väidet. Esimeses väites märgib ta, et Paksi tuumaelektrijaama kahe uue reaktori ehitustööde hankelepingu sõlmimiseks oleks pidanud korraldama riigihanke. Teise väite kohaselt on vääralt kohaldatud ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c, kuna kahe uue reaktori ehitamise ja kasutuselevõtmise eesmärk ei ole saavutada üldise huvi eesmärki. Kolmanda väite kohaselt on vääralt kohaldatud ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c, mis põhineb esiteks „majandustegevuse“ vääral piiritlemisel ja teiseks ekslikel oletustel turutõrke kohta. Neljanda väitega soovitakse tõendada, et meede on ebaproportsionaalne. Viiendas väites toob Austria Vabariik esile, et kõnealune meede põhjustab ebaproportsionaalseid konkurentsimoonusi ja ebavõrdset kohtlemist, mis on siseturuga kokkusobimatud. Kuuendas väites leiab Austria Vabariik, et kõnealune meede kujutab endast investeeringut „raskustes olevasse projekti“, mis samuti kahjustab ebaproportsionaalselt konkurentsi, sest ei ole järgitud suuniseid raskustes olevate mittefinantsettevõtjate päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava

riigiabi kohta (ELT 2014, C 249, lk 1; edaspidi „suunised raskuses olevate ettevõtjate kohta“). Seitsmes väide puudutab turgu valitseva seisundi tugevnemist või tekkimist elektriturul. Kaheksas väide käsitleb likviidsusriski Ungari elektrienergia hulгимүүgiturule. Üheksanda väite kohaselt ei ole abi piisavalt kindlaks määratud. Kümnenda väite kohaselt rikuti põhjendamiskohustust.

- 14 Austria Vabariik loobus kohtuistungil teisest ja kolmandast väitest ning see kanti kohtuistungil protokollile. Järelikult ei ole neid väiteid enam vaja analüüsida.

Esimene väide, et ei korraldatud hankemenetlust

- 15 Esimeses väites toob Austria Vabariik esile, et vaidlustatud otsus on õigusvastane, kuna äriühingu Paks II kasuks uute tuumareaktorite ehitamiseks ei algatatud hankemenetlust. Ta väidab, et asjaolu, et JSC NIAEPile tehti vahetult ülesandeks kahe uue reaktori arendamine ja ehitamine ilma pakkumismenetlusega, kujutab endast Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2014, L 94, lk 65) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ (ELT 2014, L 94, lk 243), rikkumist. Seega on vaidlustatud otsus tühine seetõttu, et on rikutud riigihangete õiguse aluspõhimõtteid, mille järgimine on abi esemest lahutamatu.
- 16 Austria Vabariik väidab, et EL toimimise lepingu üldise ülesehituse kohaselt ei tohi riigiabimenetlus kunagi viia tulemuseni, mis on vastuolus selle aluslepingu konkreetsete sätetega. Aluslepingu muude sätete kui riigiabi käsitlevate sätete järgimine on eriti vajalik juhtumil, kui need muud sätted on – nagu riigihankelepingute sõlmimise õigus – samuti kantud eesmärgist tagada moonutamata konkurents siseturul ning riigi ressursside tõhus kasutamine.
- 17 Abi eseme ja eesmärgiga lahutamatu seotud abi andmise viisi vastuolu Euroopa Liidu õigusega mõjutab tingimata abi kokkusobivust siseturuga. Teisiti oleks see üksnes nende abielementide puhul, mida võib pidada abi eesmärkide saavutamiseks või toimimiseks ebavajalikuks.
- 18 Käesolevas asjas kujutab asjaolu, et JSC NIAEPile tehti ülesandeks uute reaktorite arendamine, Austria Vabariigi sõnul abi andmise viisi, mis on abi esemest lahutamatu. Konkurentide võistlev menetlus oleks võinud viia täiesti erineva abini, eelkõige selle summa ja struktuuri osas.
- 19 Asjaolu, et mitte JSC NIAEP, vaid äriühing Paks II kui kahe uue tuumareaktori tulevane omanik ja käitaja on abisaaja, ei oma Austria Vabariigi väitel selles kontekstis tähtsust. Komisjon, tuginedes argumendile, et direktiivi 2014/25 võimalik rikkumine ei võimaldanud tuvastada täiendavaid konkurentsi või elektriturul toimuva kaubanduse moonutusi, eitas vaidlustatud otsuse põhjendustes 281 ja 283 väidetavalt vääralt, et eksisteerib lahutamatu seos ühelt poolt ehitustööde hankelepingu otse sõlmimise ning teiselt poolt abi eseme ja eesmärgi vahel – vääralt seetõttu, et selline täiendav moonutamine ei ole üleüldse nõutud.
- 20 Austria Vabariik, keda toetas Luksemburgi Suurhertsogiriik, lisas, et arvestades 22. septembri 2020. aasta kohtuotsust Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742), on vaidlusaluse abi juhtumil igal juhul vähe tähtsust sellel, kas tegemist on „abi andmise viisiga, mis on [abi esemest] lahutamatu“ või üldse abi „andmise viisiga“, sest üldiselt ei saa riigiabi, mis rikub liidu õiguse sätteid või üldpõhimõtteid, tunnistada siseturuga kokkusobivaks. Sellest järeldub, et komisjon oleks vaidlustatud otsuses pidanud hindama meedet liidu riigihankealaste õigusnormide alusel.

Ta oleks seega pidanud tuvastama, et kuna ehitustööde hankeleping ei olnud direktiivi 2014/25 artikli 20 lõike 1 või artikli 50 punkti c alusel selle direktiivi kohaldamisalast välja jäetud, kujutas ehitustööde hankelepingu otse sõlmimine endast selle direktiivi jämedat rikkumist.

- 21 Direktiivi 2014/25 siduvate sätete rikkumine on juba iseenesest selline, mis mõjutab äriühingule Paks II antud abi suurust ja vormi, mistõttu on vaidlustatud otsus ka sel põhjusel õigusvastane.
- 22 Esiteks kritiseerib Austria Vabariik asjaolu, et komisjon viitab vaidlustatud otsuse põhjenduses 285 tema algatatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlusele. Austria Vabariigi sõnul ei mõjuta liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse tulemus ELTL artikli 108 kohase menetluse ega käesoleva hagi tulemust. Komisjon ei saa seada abi andmise viisi – mida ta peab ELTL artikli 108 raames hindama – analüüsimist sõltuvusse tulemusest, milleni viib ELTL artiklis 258 ette nähtud menetlus, mille algatamine ja jätkamine sõltuvad tema enda kaalutusõigusest.
- 23 Teiseks leiab Austria Vabariik, et komisjon ei selgita põhjusi, mille tõttu ta lähtub põhimõttest, et direktiivi 2014/25 artikli 50 punkti c kohaldamise tingimused, mis puudutavad võimalust kasutada väljakuulutamisetähtaajade läbirääkimistega hankemenetlust, on täidetud. Austria Vabariik märgib, et erandeid tuleb tõlgendada kitsalt. Peale selle lasub tõendamiskoormis tema väitel poolel, kes tugineb kõnealusele erandile.
- 24 Komisjon, Ungari, Tšehhi Vabariik, Ühendkuningriik ja Prantsuse Vabariik vaidlevad Austria Vabariigi ja Luksemburgi Suurhertsogiriigi argumentidele vastu.
- 25 Esiteks tuleb tõdeda, et komisjon kontrollis vaidlustatud otsuse jaos 5.3.2 (põhjendused 279–287), kas abi on kooskõlas muude liidu õigusnormidega kui riigiabi eeskirjad. Vaidlustatud otsuse põhjenduse 280 kohaselt lähtus komisjon põhimõttest, et ta oli EL toimimise lepingu üldise ülesehituse alusel kohustatud järgima seost riigiabi käsitlevate õigusnormide ja muude kui riigiabi käsitlevate erisätete vahel ning seega hindama asjaomase riigiabi kooskõla nende erisätetega, kuid et niisugune kohustus on tal üksnes siis, kui abi andmise viis on abi eesmärgiga sedavõrd seotud, et neid ei ole võimalik eraldi hinnata. Viidates 3. detsembri 2014. aasta kohtuotsusele *Castelnou Energía vs. komisjon* (T-57/11, EU:T:2014:1021), selgitas ta, et tema kohustus võtta riigiabi menetluses lõplik seisukoht – vaatamata sellele, milline seos on asjaomase abi andmise viisi ja selle eesmärgi vahel – küsimuses, kas muid liidu sätteid kui need, mis sisalduvad ELTL artiklites 107 ja 108, on rikutud või mitte, ei oleks kooskõlas ühelt poolt menetluseeskirjade ja -tagatistega – mis on kohati väga erinevad ja millega kaasnevad erinevad õiguslikud tagajärjed –, mis on ette nähtud konkreetset nende sätete kohaldamise kontrollimiseks, ning teiselt poolt haldusmenetluse ja õiguskaitsevahendite autonoomia põhimõttega. Sellest kohtupraktikast tuleneb niisiis, et kui asjaomase abi andmise viis on lahutamatu seotud abi esemega, hindab komisjon selle kooskõla muude kui riigiabi käsitlevate normidega ELTL artiklis 108 ette nähtud menetluses ja selle hinnangu tulemus võib olla see, et asjaomane abi tunnistatakse siseturuga kokkusobimatuks. Seevastu kui vaidlusalust aspekti saab eraldada abi esemest, ei pea komisjon hindama selle kokkusobivust muude sätetega kui üksnes need, mis on seotud riigiabiga selle korra kontekstis.
- 26 Seejärel leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 281, et teatatud meetme siseturuga kokkusobivuse hindamist võib mõjutada võimalik vastuolu direktiiviga 2014/25, kui sellega kaasneks konkurentsialane ja elektrituru kaubandusega seotud täiendav moonutamine (asjaomase turu all on silmas peetud sellist turgu, kus abisaaja – äriühing Paks II – tegutseb). Kuna sellist täiendavat moonutavat mõju, mis oleks tingitud vastuolust direktiiviga 2014/25, ei ole

tõendatud, ei ole direktiivi 2014/25 võimaliku rikkumise ja abi eesmärgi vahel „lahutamatu seost“, mistõttu ei saa see võimalik rikkumine mõjutada abi kokkusobivuse hindamist (vaidlustatud otsuse põhjendused 283 ja 284).

- 27 Mis puudutab Austria Vabariigi argumente, mis lähtuvad 22. septembri 2020. aasta kohtuotsusest Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742), siis tuleb esiteks tõdeda, et eelkõige selle kohtuotsuse punktides 40, 44 ja 45 nähtub, et abiga edendatav majandustegevus peab olema liidu õigusega kooskõlas. Esimese väite raames ei ole aga viidatud mingile liidu õiguse normide rikkumisele toetatava tegevuse, st tuumaenergia tootmise tõttu.
- 28 Teiseks ei saa teha mingit järeldust asjaolust, et Euroopa Kohus ei analüüsinud oma 22. septembri 2020. aasta kohtuotsuses Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742) lahutamatu seose olemasolu. Nimelt on see tõik seletatav asjaoluga, et kohtuasjas, milles see kohtuotsus tehti, tuleneb liidu õiguse põhimõtete väidetav rikkumine abi eesmärgist endast, nimelt tuumaelektrijaama arendamisest. Niisiis ei kerkinud üles küsimust, kas esineb seos abi andmise viisiga, mis on eraldiseisev abi esemest.
- 29 Kolmandaks, vastupidi sellele, mida väidab Austria Vabariik, ei nähtu 22. septembri 2020. aasta kohtuotsusest Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742), et Euroopa Kohus oleks soovinud laiendada kontrolli ulatust, mida komisjonil tuli teha menetluses, mille eesmärk on kontrollida riigiabi kokkusobivust siseturuga. Nimelt märkis Euroopa Kohus 15. aprilli 2008. aasta kohtuotsusele Nuova Agricast (C-390/06, EU:C:2008:224, punktid 50 ja 51) tuginedes 22. septembri 2020. aasta kohtuotsuse Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742) punktis 44, et ta on juba otsustanud, et riigiabi, mis rikub liidu õiguse sätteid või üldpõhimõtteid, ei saa tunnistada siseturuga kokkusobivaks. See põhimõte kuulub tõepoolest Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika hulka, millest annavad tunnistust 15. aprilli 2008. aasta kohtuotsuse Nuova Agricast (C-390/06, EU:C:2008:224) punktis 50 sisalduvad viited.
- 30 Järelikult, arvestades, et 22. septembri 2020. aasta kohtuotsuse Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742) punktis 44 viitas Euroopa Kohus väljakujunenud kohtupraktikale, ei võimalda miski järeldada, et ta soovis jätta kõrvale oma kohtupraktika, mille kohaselt tuleb teha vahet abi andmise viisil, mis on abi esemega lahutamatu seotud ning viisil, mil seda seost ei ole.
- 31 Komisjoni kohustus võtta riigiabi menetluses lõplik seisukoht – hoolimata sellest, milline seos on asjaomase abi andmise viisi ja selle eseme vahel – küsimuses, kas muid liidu sätteid kui need, mis sisalduvad kui ELTL artiklites 107 ja 108, on rikutud või mitte, ei oleks pealegi kooskõlas ühelt poolt menetluseeskirjade ja -tagatistega – mis on kohati väga erinevad ja millega kaasnevad erinevad õiguslikud tagajärjed –, mis on ette nähtud konkreetselt nende sätete kohaldamise kontrollimiseks, ning teiselt poolt haldusmenetluse ja õiguskaitsevahendite autonoomia põhimõttega (12. veebruari 2008. aasta kohtuotsus BUPA jt vs. komisjon, T-289/03, EU:T:2008:29, punktid 313 ja 314; vt ka 3. detsembri 2014. aasta kohtuotsus Castelnou Energía vs. komisjon, T-57/11, EU:T:2014:1021, punkt 183 ja seal viidatud kohtupraktika; vt selle kohta ka 15. juuni 1993. aasta kohtuotsus Matra vs. komisjon, C-225/91, EU:C:1993:239, punkt 44).
- 32 Seega tuleb tagasi lükata Austria Vabariigi tõlgendus, mille kohaselt 22. septembri 2020. aasta kohtuotsuse Austria vs. komisjon (C-594/18 P, EU:C:2020:742) tõttu on komisjon nüüd kohustatud kontrollima seoses abi andmise mis tahes viisi või kõikide abiga seotud asjaoludega, isegi kui need ei ole abiga lahutamatu seotud, ega need ei riku ühtegi liidu õiguse sätet või üldpõhimõtet.

- 33 Tuleb lisada, et olukorras, kus nagu käesolevas kohtuasjas on kõne all kaks eraldiseisvat menetlust, mis kuuluvad mõlemad komisjoni pädevusse ja milles komisjon peab järgima vastavaid eeskirju, tekiks risk, et vastava menetluse normidega minnakse vastuollu või neid rikutakse, kui komisjon oleks kohustatud hindama üht ja sama abi andmise viisi nii vaidlusaluse abi heakskiitmist puudutavas menetluses kui ka liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses.
- 34 Sellest tuleneb, et komisjon ei rikkunud õigusnormi, kui ta leidis, et tema kontrolli ELTL artikli 108 kohases menetluses tuleb piirata abimeetme endaga ja abi andmise viisidega, mis on sellega lahutamatult seotud.
- 35 Teiseks väidab Austria Vabariik ekslikult, et asjaolu, et uute reaktorite ehitamine usaldati JSC NIAEPile, on abi andmise viis, mis on selle eesmärgist lahutamatu, kuna konkurentidevahelise konkurentsi tulemuseks oleks võinud olla täiesti erinev abi, eelkõige selle summa ja struktuuri poolest.
- 36 Käesolevas asjas seisneb kõnealune abi kahe uue tuumareaktori tasuta kättesaadavaks tegemises äriühingule Paks II nende käitamise eesmärgil. Küsimus, kas nende kahe reaktori ehitustööde hankelepingu sõlmimine oleks pidanud toimuma riigihankemenetluses, puudutab tasuta kasutusse antava eseme tootmist ja tarnimist ning eelneb niisiis abimeetmele endale. Seega ei kujuta kahe uue reaktori arendamise ja ehitamise lepingu sõlmimise otsus endast abi enda andmise viisi.
- 37 Riigihanke korraldamine ja võimalik muu ettevõtja valimine reaktorite ehitamiseks ei muudaks ei abi eesmärki, nimelt kahe uue tuumareaktori tasuta kättesaadavaks tegemist nende käitamise eesmärgil, ega ka abi saajat, kelleks on äriühing Paks II. Riigihankeid käsitlevate eeskirjade rikkumisel oleks peale selle mõju ainult tuumajaamade ehitusturule ja sellel ei saaks olla tagajärgi turule, mida on silmas peetud vaidlusaluses abimeetmes.
- 38 Mis puudutab avaliku pakkumismenetluse puudumise mõju abisummale, siis väidavad komisjon, Ungari ja Prantsuse Vabariik õigesti, et ei ole tõendatud, et teised pakkujad oleksid võinud pakkuda tehnoloogia VVER 1200 kaks reaktorit parematel tingimustel või madalama hinnaga. Lisaks märkis komisjon samuti õigesti, et tema riigiabialase otsuse õiguspärasus ei sõltu liidu riigihankealaste õigusnormide järgimisest, kui reaktorite ehitamiseks teise ettevõtja valimine ei muuda hinnangut riigiabi eeskirjade seisukohast. Nimelt isegi juhul, kui pakkumismenetluse kasutamine oleks võinud abisummat moonutada, ei oleks sellel asjaolul iseenesest mingit mõju eelisele, mida see abi kujutas endast abisaajale, äriühingule Paks II, kuivõrd see eelis seisnes kahe uue reaktori tasuta kasutusse andmises nende käitamiseks. Järelikult ei tähenda abisumma suurendamine või vähendamine käesolevas asjas abi kui sellise muutmist ega selle konkurentsivastase mõju muutmist.
- 39 Sellest järeldub, et komisjon järeldas õigesti, et kahe uue reaktori ehitamise lepingu sõlmimine ei kujutanud endast abi andmise viisi, mis oli abiga lahutamatult seotud.
- 40 Kolmandana, mis puudutab Austria Vabariigi argumenti, et otsus sõlmida ehitustööde hankeleping JSC NIAEPiga rikkus direktiivi 2014/25 sätteid, kuna see hange ei jää selle direktiivi artikli 20 lõike 1 või artikli 50 punkti c alusel selle kohaldamisalast välja, siis tuleb tõdeda, et komisjon käsitles direktiivi 2014/25 kohaldatavuse küsimust vaidlustatud otsuse põhjenduses 285. Seoses küsimusega, kas liidu õigus näeb ette kohustuse algatada pakkumismenetlus Paksi tuumaelektrijaama kahe uue reaktori projekteerimis-, ostu- ja ehituslepingu sõlmimiseks, märkis komisjon, et ta oli igal juhul hinnanud seda, kas Ungari järgis

direktiivi 2014/25, eraldi menetluses, mille käigus – kättesaadava teabe alusel – tehtud esialgne järeldus oli, et direktiivis 2014/25 sätestatud menetlusi ei saa kohaldada kahe reaktori ehitustööde hankelepingu sõlmimise suhtes kõnealuse direktiivi artikli 50 punkti c alusel.

- 41 Vastupidi sellele, mida väidab Austria Vabariik, leidis komisjon abi kokkusobivuse hindamise tulemuste ja liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse tulemuste sidususe huvides õigesti, et ta võib viidata liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses antud hinnangule.
- 42 Nimelt oli komisjon liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluses jõudnud veendumusele, et kahe uue reaktori ehitamiseks otse lepingu sõlmimine ei rikkunud liidu riigihankealaseid õigusnorme. See veendumus põhines nende tehniliste nõuete põhjalikul analüüsil, millele Ungari oli tuginenud pakkumismenetluse korraldamata jätmise põhjendamiseks.
- 43 Vastuses kirjalikele küsimustele, mille Üldkohus talle menetlust korraldava meetmena esitas, kinnitas komisjon, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 285 nimetatud „eraldi menetlus“ on Ungari vastu ELTL artikli 258 alusel algatatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus NIF 2015/4231-32. Selle menetluse raames ja Ungari pädevate asutuste esitatud teabe põhjal jõudis komisjon väidetavalt järeldusele, et kahe reaktori 5 ja 6 ehitustööde lepingu otse sõlmimine JSC NIAEPiga võib toimuda ilma eelnevalt hanketeadet avaldamata, sest tehnilistel põhjustel ei olnud konkurentsi, mistõttu Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused (ELT 2004, L 134, lk 1; ELT eriväljaanne 06/07, lk 19), artikli 40 lõike 3 punkti c alapunkt ii (nüüd direktiivi 2014/25 artikli 50 punkti c alapunkt ii) oli asjakohane.
- 44 Komisjoni vastust kinnitavad selle kohta pärast menetlust korraldavat meedet esitatud dokumendid, nimelt kaks „NIF-dokumenti“, mis kannavad numbraid 2015/4231 ja 2015/4232 ning milles on ära toodud menetluse NIF 2015/4231-32 lõpetamise põhjused. Sellest tuleneb eelkõige, et komisjon leidis, et argument, mille kohaselt võib tehnilistel põhjustel sõlmida pakujaga lepingu otse (direktiivi 2004/17 artikli 40 lõike 3 punkt c), oli põhjendatud projekti oluliste osadega.
- 45 Samast dokumendist, mis on esitatud lisas X.5, ilmneb ka, et Ungari võttis komisjoni ees kohustuse järgida riigihankemenetlust enamiku teiste projekti osade suhtes – läbipaistvalt ning pidades kinni võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõttest. Kohtuistungil selgitas komisjon, et Ungari võetud kohustus kajastus vaidlustatud otsuse põhjenduses 372, mida tuleb lugeda koos selle otsuse põhjendusega 285.
- 46 Lisades X.1–X.3 esitatud dokumentidest nähtub veel, et komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus (JRC) ja energeetika peadirektoraadi eksperdid kinnitasid Rosatomi toodetava reaktori VVER 1200 tehnilist eripära, mille valis Ungari, kasutades oma legitiimset valikuõigust, mida iseloomustavad ratsionaalsed kriteeriumid.
- 47 Ka ei saa nõustuda sellega, et abi siseturuga kokkusobivuse menetluses seataks kahtluse alla kõik varasemad otsused, mille suhtes on juba algatatud eraldi menetlus ja mida reguleerivad erinormid 15. juuni 1993. aasta kohtuotsuse *Matra vs. komisjon* (C-225/91, EU:C:1993:239, punkt 44) tähenduses ning mis erinevad nendest, mida kohaldatakse riigiabi valdkonnas. Õiguskindluse põhimõttega on vastuolus see, kui komisjon vaatab uuesti läbi ehitustööde hankelepingu sõlmimise riigiabimenetluse raames, omamata samas uut teavet võrreldes ajaga, mil ta otsustas liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse lõpetada. Sellega seoses kinnitas komisjon oma

vastuses Üldkohtu küsimusele, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal, st 6. märtsil 2017, oli tal olemas sama teave, millega ta oli põhjendanud oma 17. novembri 2016. aasta otsust lõpetada Ungari suhtes läbi viidud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus, mis seisnes selles, et ehitustööde hankeleping sõlmiti otse JSC NIAEPiga.

- 48 Samuti ei saa nõustuda Austria Vabariigi argumendiga, et kuna liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlust reguleerib otstarbekuse põhimõte, siis ei saa liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlus määrata riigiabi käsitlevas menetluses ette kindlaks riigihankeõiguse võimaliku rikkumise hindamist. Nimelt ei oma tähtsust asjaolu, et liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlust reguleerib otstarbekuse põhimõte, kuna komisjon algatas tõepoolest sellise menetluse, mille raames ta analüüsis tehnilisi põhjuseid, millele Ungari tugines ja mille tulemusel ta jõudis järeldusele, et direktiivi 2014/25 artikli 50 punkti c tingimused on täidetud. Kohtuistungil täpsustas komisjon, et otstarbekuse mõiste, mida kasutati liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse lõpetamise otsuses, viitab otsuse tegemise hetkele, mitte selle sisule. Vastuseks menetlust korraldava meetme raames esitatud kolmandale küsimusele täpsustas komisjon veel, et selle menetluse tulemus kvalifitseeriti vaidlustatud otsuse põhjenduses 285 „esialgseks järelduseks“ üksnes seetõttu, et tal on uue teabe põhjal igal ajal võimalus algatada uus samalaadne menetlus.
- 49 Sellest tuleneb, et komisjon ei rikkunud õigusnormi, kui ta vaidlustatud otsuse tegemisel tugines igal juhul liikmesriigi kohustuste rikkumise menetluse tulemusele.
- 50 Eespool käsitletust järeldub, et esimene väide tuleb tagasi lükata.

[...]

Viies väide, et esineb ebaproportsionaalseid konkurentsimoonutusi ja ebavõrdset kohtlemist, mis muudavad abi siseturuga kokkusobimatuks

- 89 Viienda väite raames väidab Austria Vabariik, et abi on siseturuga kokkusobimatu, kuna selle eraldamisega kaasnevad ebaproportsionaalsed konkurentsimoonutused ja ebavõrdne kohtlemine, mis viib taastuenergia tootjate väljatõrjumiseni elektrienergia liberaliseeritud siseturust.
- 90 Esimesena viitab Austria Vabariik ebavõrdsele kohtlemisele kahest aspektist: tehniline aspekt ja regulatiivne aspekt.
- 91 Esiteks, tuumaenergiast tuleneva suure baaskoormuse pakkumise suures mahus subsideerimine seaks ebasoodsasse olukorda odavama alternatiivse elektrienergia tootjad, kes oleksid sunnitud kunstlikult vähendama oma ülekandeid võrku, et mitte ohustada võrgu stabiilsust elektrituru ajutise ülevõimsuse korral. Kõnealune abi toob niisiis kaasa struktuurilisi moonutusi pikaajalises konkurentsisis ja tootjate väljatõrjumist elektrienergia liberaliseeritud siseturult. Tootmise kunstlik vähendamine mõjutab ka piiriüleseid tootjaid, kes ekspordivad oma elektrit Ungarisse.
- 92 Teiseks väidab Austria Vabariik, et käesoleval juhul kannab riik kõik konkurentsivälise ja tulu mitte teeniva projekti kavandamise, ehitamise, välisfinantseerimise ja kasutuselevõtuga seotud kulud, samas kui taastuenergia tootjad saavad oluliselt vähem abi ja ainult tingimusel, et nad täidavad palju rangemaid EMP suunistes sätestatud kokkusobivustingimusi. Selle tagajärg on ühel ja samal turul konkureerivate sama toote tootjate ebavõrdne kohtlemine riigiabi eeskirjade vaatepunktist.

- 93 Teisena väidab Austria Vabariik, et äriühingule Paks II antud abi moonutab konkurentsi ka seetõttu, et see on vastuolus Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT 2009, L 211, lk 55), peamiste juhtpõhimõtetega, eelkõige eesmärgiga luua võrdsed konkurentsitingimused kõikidele elektriettevõtjatele, kes asuvad liidus, ning eesmärgiga pakkuda tarbijatele energiat võimalikult konkurentsivõimelise hinnaga.
- 94 Peale selle on vaidlustatud otsus pretsedendi väärtusega teistele tuumaelektrijaamadele antava muu olulise abi puhul, mis võib struktuuriliselt ja ebalproportsionaalselt moonutada konkurentsi kogu elektrienergia siseturul.
- 95 Viimaseks, kuigi vaidlustatud otsuse kohaselt ei ole iga üksiku abi eraldi hindamine konkurentsi kahjustav, isegi kui tegemist on suurusjärguga 12,5 miljardit eurot, on kogu abi lõpuks siseturuga automaatselt kokkusobiv.
- 96 Komisjon ja Ungari vaidlevad Austria Vabariigi argumentidele vastu.
- 97 Esimesena, seoses Austria Vabariigi etteheitega, mis puudutab taastuvenergia tootjatega võrreldes ebavõrdset kohtlemist, mis põhineb muu hulgas direktiivi 2009/72 juhtpõhimõtetal, siis tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et liikmesriik võib vabalt kindlaks määrata oma energiaallikate struktuuri (vt selle kohta 22. septembri 2020. aasta kohtuotsus Austria vs. komisjon, C-594/18 P, EU:C:2020:742, punktid 79 ja 80). Komisjon ei saa niisiis nõuda, et riigi rahastus suunataks alternatiivsetesse energiaallikatesse. Samuti järeldub sellest, et liikmesriigile ei saa panna kohustust näha ette täpselt ühesuguseid rahastamis- või käitamistingimusi kõigile energiatootjatele. See nõue välistab ka igasuguse abi konkreetsele energiatootmisprojektile.
- 98 Teisena, nagu komisjon õigesti märkis, on igasugusele abile omane teatav konkurentsimoontonutuse oht. Seega tuleb seda teatud piirini aktsepteerida, kui hinnatakse, kas abi, mille eesmärk on soodustada teatavate tegevuste arengut, on siseturuga kokkusobiv ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c tähenduses, kusjuures piirmäär ületatakse, kui see abi mõjutab kaubandustingimusi määral, mis on vastuolus ühise huviga.
- 99 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 391 jõudis komisjon järeldusele, et kõnealusel abist tuleneda võivad negatiivsed tagajärjed on vähemasti tasakaalustatud kindlaksmääratud ühise eesmärgi abil. Abi suurusjärgus 12,5 miljardit eurot on asjaolu, mida tuleb kaalumisel arvesse võtta. Eraldi võetuna ei saa see asjaolu siiski olla määrava tähtsusega. Kuivõrd see puudutab ainult kulusid, mis on seotud investeeringutega kahte uude reaktorisse, et asendada neli vana reaktorit, mis nende vanuse tõttu järk-järgult suletakse – tegevustoetust ei ole ette nähtud –, on mõju energiaturule üksnes piiratud.
- 100 Komisjon selgitas nimelt põhjendatult, milliseid turuosi võiks mõjutada ühelt poolt vaid äriühing Paks II üksi pärast vanade reaktorite seiskamist ning teiselt poolt MVM kontsern ja äriühing Paks II üheskoos paralleelselt tegutsemise piiratud aja jooksul Ungari turul ning ka Rumeenia ja Slovakkia ühendatud turgudel. Nagu vaidlustatud otsuses esitatud jooniselt 10 nähtub, ei ületa äriühingu Paks II osa neil ühendatud turgudel 10%. MVM kontserni ja äriühingu Paks II ühised turuosad Slovakkia ja Rumeenia turgudel koos Ungariga ei ületa sama joonise kohaselt 20%. Järelikult on nende kahe uue reaktori mõju turuosade jaotusele piiratud ulatusega.

- 101 Mis puudutab energiatarbijate huvi võimalikult konkurentsivõimelise hinna vastu, siis tuleb meelde tuletada, et NERA uuringu kohaselt, mille tulemusi Austria Vabariik kahtluse alla ei sea, jääb Paksi tuumaelektrijaam hinnavõtjaks, nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 113, 365, 369 ja 376. Nimelt, nagu selgitas komisjon muu hulgas vaidlustatud otsuse põhjenduses 365, tulenevad elektrienergia hinnad peamiselt teataval turul osalevate tootjate marginaalsetest kuludest. Taastuvenergia tehnoloogiad on madalate piirkuludega, sest enamik neist suudab toimida ilma kütusekuludeta. Tuumatehnoloogial on ka madalad jooksvad kulud. Seevastu on kütusepõhisel tehnoloogial, nagu kivisöel töötavad elektrijaamad ja gaasiturbiiniga elektrijaamad, kõrgemad tegevuskulud ja need põhjustavad seega elektri hinna tõusu. Järelikult on tuumaenergia pigem hinnavõtja kui hinnaseadja. Niisiis ei ole vastuolu kõnealuse abi ja direktiivi 2009/72 peamiste juhtpõhimõtete vahel, millele viitas Austria Vabariik.
- 102 Komisjon uuris vaidlustatud otsuse jaos 5.3.8.2 muu hulgas põhjalikult ka turule sisenemise takistusi uute ettevõtjate jaoks. Seda küsimust analüüsiti eelkõige, arvestades meetme võimalikku mõju Ungari turu suhtes (põhjendused 357–365), selle võimalikku piiriülest mõju (põhjendused 366–371) ning Paksi tuumajaama endiste ja uute reaktorite paralleelse toimimise võimalikku mõju (põhjendused 372–376). Austria Vabariik ei ole tõendanud, et selles hinnangus oleks tehtud ilmselgeid vigu. Kuivõrd Austria Vabariik ei vaidlusta seda, nagu komisjon õigesti märgib, et uute reaktorite võimsus ei too kaugemas perspektiivis kaasa Ungari installeeritud tuumaenergia koguvõimsuse suurenemist, mis on hinnanguliselt 36% kogu elektritarbimisest, ei saa Paksi tuumaelektrijaama nelja reaktori asendamine kahe uue reaktoriga, mis toodavad sama palju energiat ja mida rahastatakse kõnealusest investeerimistoetusest, põhjustada muudest allikatest energia tootjate märkimisväärset väljatõrjumist.
- 103 Kolmandana tuleb tagasi lükata Austria Vabariigi argument, mille kohaselt on vaidlustatud otsusel pretsedendi väärtus teistele tuumaelektrijaamadele antava muu olulise abi puhul, mis võib struktuuriliselt ja eaproporsionaalselt moonutada konkurentsi kogu elektrienergia siseturul tervikuna. Selles suhtes märgib komisjon õigesti, et vaidlustatud otsuse pretsedendi väärtus ei ole õiguslik, vaid poliitiline argument, mis ei saa kaasa tuua selle otsuse tühisust.
- 104 Eeltoodud kaalutlustest tuleneb, et viies väide ei ole põhjendatud ja tuleb tagasi lükata.

[...]

Seitsmes väide, mis puudutab turgu valitseva seisundi tugevdamist või loomist

[...]

- 125 Austria Vabariik juhib tähelepanu sellele, et kaks Paksi tuumaelektrijaama vanu ja uusi reaktoreid käitavat ettevõtet kuuluvad 100% Ungari riigile, kes on nende ettevõtete kaudne omanik MVM Hungarian Electricity Ltd. kaudu, mis oleks menetluse alustamise otsuses tekitanud kahtlusi selles osas, et Paksi tuumaelektrijaama uute reaktorite kasutuselevõtmine tooks kaasa turu väga suure kontsentratsiooni Ungaris.
- 126 Austria Vabariik on seisukohal, et Ungari kaks minimaalset kohustust, mis on ette nähtud vaidlustatud otsuses, ei ole piisavad. Asjaolu, et mõlema äriühingu juhtimine on antud erinevatele ministriumidele, ei muuda asjaolu, et lõppkokkuvõttes kuuluvad mõlema äriühingu kõik osad Ungari riigile kui kapitali omanikule ja ta saab kontrollida nende äriühingute tegevust. Funktsionaalsest seisukohast tuleb turu kontsentratsiooni hindamisel liita mõlema ettevõtja osad.

- Eeltoodud hinnangut ei muuda viide, mille komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 353 esitas omaenda konsolideeritud pädevuseteatisele, mis käsitleb nõukogu määrust (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT 2008, C 95, lk 1).
- 127 Mis puudutab tuumaelektrijaama vanade ja uute reaktorite samaaegset käitamist, siis märgib Austria Vabariik, et asjaolu, et viimane pidi kestma vaid seitse aastat, ei kõrvalda konkurentsioigusest tulenevaid kahtlusi. Tegelikuses viibisid konkurendid sel perioodil turult eemal. Peale selle ei olnud endiste tuumareaktorite sulgemiseks ette nähtud kuupäev tagatud.
- 128 Pealegi ei uurinud komisjon mõju uute ettevõtjate turule sisenemise võimalustele, eelkõige ajavahemikul 2026 kuni 2032 või kuni 2037. Ta ei võtnud arvesse asjaolu, et investeeringud tuumaelektrijaamadesse aitavad üldiselt kaasa riigi investeeringute vähenemisele taastuenergia allikatesse ja samal ajal kogu energiaturu kontsentratsiooni märkimisväärsele suurenemisele.
- 129 Mis puudutab järeldust, et MVM kontserni ja äriühingu Paks II kombineeritud turuosa Ungari, Slovakkia ja Rumeenia kombineeritud turul ei ületa 20%, siis leiab Austria Vabariik, et ainuüksi sellest asjaolust ei piisa järeldamiseks, et piiriülene mõju on automaatselt välistatud. Austria Vabariigi sõnul oleks komisjon pidanud muu hulgas arvesse võtma ka turu struktuuri tervikuna. Arvestades asjaolu, et Paksi tuumaelektrijaamal on vanade reaktoritega juba üle 50% turuosa Ungaris, oleks selle seisundi kuritarvitamise ja sellest tuleneva konkurentsimoontuse oht ilmne.
- 130 Komisjon, Ungari ja Tšehhi Vabariik vaidlevad Austria Vabariigi argumentidele vastu.
- 131 Tuleb meenutada, et ELTL artikli 107 lõike 3 punkti c kohaselt võib abi heaks kiita üksnes juhul, kui niisugune abi ei muuda ebasoovitavalt kaubandustingimusi määral, mis oleks vastuolus ühiste huvidega, mis tähendab, et tuleb kaaluda kavandatava abi positiivset mõju sellega toetatava tegevuse arengule ja negatiivseid mõjusid, mida see abi võib avaldada siseturul (22. septembri 2020. aasta kohtuotsus Austria vs. komisjon, C-594/18 P, EU:C:2020:742, punkt 101). Selline negatiivne mõju konkurentsile esineb eelkõige siis, kui abi toob kaasa valitseva seisundi loomise või säilitamise abisaaja turul.
- 132 Sellega seoses analüüsis komisjon vaidlustatud otsuse jaos 5.3.8.1 küsimust, kas võimaliku turukontsentratsiooni suurenemine tuleneb Paksi tuumaelektrijaama vanade reaktorite tulevase omandi- ja käitamisoiguse ühendamisest uute reaktorite omaga.
- 133 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 347 märkis komisjon, et Ungari elektritootmise turgu iseloomustab suhteliselt suur turu kontsentratsioon ning olemasoleva Paksi tuumaelektrijaama (MVM kontsern) toodang moodustab 50% omamaisest toodangust. Vaidlustatud otsuse põhjendusest 349 nähtub, et komisjon oli siiski mures, et selline õiguslik eraldamine on ebapiisav või seda ei oleks võimalik säilitada ilma asjaomaste täiendavate tagatisteta. Komisjon leidis siiski, et teatud teave vastab tema mureküsimustele, nimelt esiteks sellele, et Ungari meetme eesmärk oli Paksi tuumaelektrijaama olemasoleva tuumavõimsuse järkjärguline asendamine ajavahemikus 2025–2037; teiseks sellele, et Ungari oli väitnud, et MVM kontsern ja äriühing Paks II on sõltumatud ja mitteseotud ettevõtjad, ning kolmandaks sellele, et Ungari sõnul on äriühing Paks II, tema õigusjärglased ja tütarettvõtjad üksteisest täielikult õiguslikult ja struktuurselt eraldatud ning neid hallatakse, juhitakse ja käitatakse sõltumatult ja eraldi MVM kontsernist ja kõikidest tema ettevõtjatest, õigusjärglastest ja tütarettvõtjatest ning muudest riigi poolt kontrollitavatest ettevõtjatest, kes tegelevad elektrienergia tootmise, hulгимүүги või jaemүүгига (vaidlustatud otsuse põhjendused 350–354).

Paksi tuumajaama võimsus Ungari turul ja liidu siseturul

- 134 Austria Vabariik väidab, et kõnealuse abi tõttu tekib turgu valitsev seisund.
- 135 Esiteks väidab Austria Vabariik, et Paksi tuumaelektrijaamal on Ungaris juba vanade reaktoritega üle 50% turuosa, mis annab alust ümberlukkamatuks eelduseks turgu valitseva seisundi olemasolu kohta. See argument põhineb aga faktide hindamisel tehtud veal.
- 136 Vaidlustatud otsuse põhjenduses 43 on märgitud, et „[t]ootjana kuulub riigiettevõtjale MVM kontsern märkimisväärne turuosa tänu tema peamisele tootmisvarale, milleks on 2015. aastal 52,67% omamaisest elektrienergiast tootnud Paksi tuumaelektrijaam“. See järeldus – nagu ka vaidlustatud otsuse põhjendused 18 ja 347 – käsitleb Paksi tuumaelektrijaama osa Ungaris toodetud energiast. Need protsendimäärad ei näita siiski Paksi tuumajaama turuosa Ungari elektrienergia turul. Viimane nähtub pigem jooniselt 1, mis on ära toodud ka vaidlustatud otsuse põhjenduses 43, milles viidatakse „elektri kogutarbimise struktuurile Ungaris 2015. aastal“ ja mille kohaselt Paksi tuumaelektrijaamade turuosa on 36,19%. Kuna Ungari on netoenergia importija, kelle import moodustab umbes 30% sealsest elektrienergia tarbimisest, nagu komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 47 selgitas, väheneb Paksi tuumajaama turuosa automaatselt niisuguse impordi tõttu, mis katab suure osa Ungari kodumaisest tarbimisest.
- 137 Komisjon rõhutab seega õigesti, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 358 tugines ta asjaolule, et Paksi tuumaelektrijaamas toodetud elektrienergia toodang moodustab 36% Ungari üldisest elektritarbimisest. Veel leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 358, et esiteks moodustas Paksi tuumaelektrijaamas tollal toodetud elektrienergia toodang 36% Ungari üldisest elektritarbimisest, teiseks väheneb see osakaal eeldatava nõudluse kasvu tõttu ning kolmandaks peaks Paksi tuumaelektrijaama uute reaktorite toodang tagama sama energiahulga siis, kui selle vanad reaktorid on järk-järgult kasutuselt kõrvaldatud.
- 138 Tuleb lisada, et turuosad ei määra iseenesest kindlaks turgu valitsevat seisundit, nagu Ungari õigesti märgib, vaid need on üksnes lähtepunktiks turuanalüüsile, milles tuleb arvesse võtta kõiki teisi asjakohaseid asjaolusid, näiteks turule sisenemise tõkkeid ja turuarengut pikemal perioodil (vt selle kohta 14. veebruari 1978. aasta kohtuotsus *United Brands ja United Brands Continentaal vs. komisjon*, 27/76, EU:C:1978:22, punkt 66) või asjaomase turu struktuuri. Sellega seoses juhib Ungari õigesti tähelepanu sellele, et ühelt poolt on uute reaktorite ehitamine Paksi tuumaelektrijaama projekt, mille eesmärk on elektri tootmisvõimsuse säilitamine, mitte selle laiendamine, ning et see pakub lahenduse puudujäägiolukorra ennetamiseks, aidates samal ajal kaasa võrgu stabiliseerimisele, ning teiselt poolt sisaldab vaidlustatud otsuse artikkel 3 tingimusi, eelkõige kasumi kasutamise, kaubanduslääbirääkimiste tingimuste ning äriühingu Paks II juriidilise ja struktuurilise eraldatuse tagamise kohta MVM kontsernist, mis on ette nähtud abi konkurentsivastase mõju piiramiseks ja mille kohta Ungari on kohustunud esitama aastaaruandeid.
- 139 Nimelt rajas komisjon vaidlustatud otsuses oma hinnangu võimaliku turumoonutuse kohta kõigile neile asjaoludele, ilma et Austria Vabariik oleks seadnud kahtluse alla majandusuuringuid praeguse olukorra ja arenguprognoside kohta Ungari turul ja omavahel seotud turgudel – uuringud, millele komisjon tugines.
- 140 Sellega seoses tuleb eelkõige tõdeda, et nende uuringute kohaselt ja nagu komisjon on selgitanud vaidlustatud otsuse põhjendustes 360 ja 388, jääb Ungari energiapuudus püsima, mistõttu Ungari jätkab pärast praegu toimiva Paksi tuumaelektrijaama nelja reaktori järkjärgulist kasutuselt

kõrvaldamist tegutsemist netoimportijana. Ka ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendusest 373, et NERA uuringust nähtub, et isegi Paksi tuumaelektrijaama uute ja vanade reaktorite paralleelse toimimise ajal (ajavahemikus 2025–2037) ei suuda riigisisised tuumaelektrijaamad üksi rahuldada eeldatavalt suurenevat riiklikku tippnõudlust (vt ka vaidlustatud otsuse põhjendus 389). Austria Vabariigi väide, et Paksi tuumaelektrijaama vanade ja uute reaktorite paralleelse käitamise ajal aastatel 2026–2032 oleks Ungari elektriturg suletud, mis takistaks uute turuosaliste turulepääsu, mida komisjon ei võtnud vaidlustatud otsuses väidetavalt arvesse, on seega põhjendamatu.

- 141 Seoses etteheitega, mis puudutab konkurente Ungari turul ning Ungari, Slovakkia ja Rumeenia ühendatud turgudel, analüüsiti vaidlustatud otsuse põhjendustes 357 jj ja 366 jj mõju nendele turgudele ning seda võeti arvesse vaidlustatud otsuse põhjenduses 388 esitatud järelduses konkurentsimoonutuste ja üldise hüvitise kohta. Sellega seoses tuleb meenutada, et vastupidi Austria Vabariigi väidetule ei tule arvesse võtta mõlema ettevõtja kombineeritud turuosi, kuna äriühingu Paks II sõltumatus MVM kontsernist on tõendatud ja tagatud, nagu on märgitud allpool punktis 152 ja sellele järgnevatel punktides.
- 142 Sõltumata eeltoodust ei ole põhjendatud Austria Vabariigi kriitika, et seitse paralleelset tootmisaastat kujutavad endast perioodi, mille jooksul konkurente hoitakse turult eemal, mistõttu tõrjuv toime on kaugemas perspektiivis vältimatu. Sellega seoses tuleb märkida, et komisjon jõudis vaidlustatud otsuse põhjenduses 387 ja otsuses esitletud uurimuste põhjal järeldusele, et mis tahes takistus muude tootmisvõimsuste turule sisenemisel, eelkõige Paksi tuumaelektrijaama endiste ja uute reaktorite paralleelse toimimise piiratud aja jooksul, oli piiratud asjaolu tõttu, et Ungari põhivõrguettevõtja tuvastatud tulevase üldise paigaldatud tootmisvõimsuse puudujääk võimaldab muude tootmistehnoloogiate (nii taastuvenergiaallikad kui ka kõrge süsinikusisaldusega allikad) turuleviimist sõltumata sellest, kas uued reaktorid on ehitatud või mitte.
- 143 Viimaseks tuleb seoses uutest ja taastuvatest energiaallikatest energia tootjate võimaliku väljajätmisega arvesse võtta asjaolu – mis on esitatud menetlusdokumentides ja millele Austria Vabariik ei ole vastu vaieldud –, et selline energia on oma olemuselt katkendlik ja sel on keeruline kaasa aidata baaskoormuse katmisele (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 181).
- 144 Teiseks tuleb tagasi lükata Austria Vabariigi argument, mille kohaselt oleks komisjon pidanud võimaliku turukontsentratsiooni hindamisel arvesse võtma Candole Partnersi uuringut, millele ta tugines kõnealuse abi eeliste kindlaksmääramisel ja mis sisaldab hinnanguid turukontsentratsiooni kohta. Austria Vabariik järeldab sellest uuringust, et investeeringud tuumaelektrijaamadesse aitavad üldiselt kaasa riigi investeeringute vähenemisele taastuvenergia allikatesse ja samal ajal turukontsentratsiooni märkimisväärsele suurenemisele kogu energiaturul.
- 145 Esiteks tuleb meenutada, et liikmesriigi ülesanne on vabalt määrata oma energiaallikate struktuur.
- 146 Peale selle nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 362, et Ungari riiklik strateegia näeb ette taastuvenergia kuulumise oma energiaallikate struktuuri vastavalt liidu 2020. aasta kliimapaketile, riiklikele taastuvenergia eesmärkidele elektrienergia siseturul, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiivis 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2009, L 140, lk 16), ning kliima- ja energiapoliitika raamistiku aastani 2030 põhieesmärkidele. Lisaks, võttes arvesse ka eespool nimetatud Euroopa ja riiklike taastuvenergia eesmärke ja kohustusi, ei ole Ungari

erandlik seoses toetusmehhanismide kasutuselevõtuga, et käivitada uusi elektrijaamu, mis toodavad elektrienergiat taastuvatest energiaallikatest. Komisjon märkis ka, et osa Ungari taastuenergia kavast oli kasutusel alates 2017. aasta jaanuarist, samas kui teised kava osad, mis olid seotud suuremate taastuvatest allikatest pärit tootjatega, ootasid vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal riigiabi eeskirjade kohaselt heakskiitu.

- 147 Teiseks kinnitavad Austria Vabariigi esitatud andmed turukontsentratsiooni kohta üksnes arvuliselt seda, mida juba näitavad komisjoni järeldused vaidlustatud otsuses: Herfindahl-Hirschmani indeks (HHI) ulatub väärtuseni, mis vastab „suurele turukontsentratsioonile“: 2594 praegu, 6889 aastal 2030 (kattumisperiod) ja 2582 aastal 2040. Kuna Austria Vabariik ei täpsusta, mil määral võivad kõnealusest uuringust tulenevad andmed mõjutada võimaliku konkurentsimoontonutuse ulatuse hindamist, siis tuleb tagasi lükata argument, et kaalumisel ei võetud arvesse Candole Partnersi uuringut.
- 148 Kokkuvõttes leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 372 õigesti, et kõnealuse abi mõju turule oli proportsionaalne tarnekindluse eesmärkide ja Paksi tuumaelektrijaama reaktorite dekomisjoneerimise hoolika ettevalmistamise vajaduse seiskohast. Austria Vabariik ei ole tõendanud, et komisjon oleks teinud ilmselge hindamisvea asjaomasest abist tuleneda võiva turukontsentratsiooni analüüsimisel. Järelikult tuleb käesolev väide tagasi lükata.

Paksi tuumaelektrijaama vana ja uue reaktori paralleelse käitamise pikendamine

- 149 Austria Vabariigi arvates oleks komisjon pidanud vaidlustatud otsuses lisama kohustuse sulgeda – abi heakskiitmise tingimusena – Paksi tuumaelektrijaama vanad reaktorid. Sellise tingimuse puudumisel võib vanade ja uute reaktorite paralleelne töö teoreetiliselt jätkuda veel pikka aega, mistõttu ei oleks kindel, et Paksi tuumaelektrijaama reaktoreid 1–4 ei käitata pärast 2032., 2034., 2036. ja 2037. aastat, sest mitmes riigis soovitakse või rakendatakse kasutusaja pikendamist.
- 150 Ent käesoleval juhtumil ei ole vaidlustatud otsuse resolutsioonis sisalduva tingimuse sätestamine imperatiivne nõue, et tagada nimetatud faktilise asjaolu usaldusväärsus. Vaidlustatud otsuse põhjendusest 350 nähtub esiteks, et kattuv periood peaks jääma siiski ajavahemikku 2026–2032, ja teiseks, et kõikide endiste tuumaelektrijaamade kõrvaldamine Paksi tuumajaamast lõpeb 2037. aastaks. Tuumavõimsuse turult kõrvaldamise programm sisaldub ka vaidlustatud otsuse 2. jaos „Meetme üksikasjalik kirjeldus“, milles komisjon täpsustas põhjenduses 10, et „[r]eaktorite 5 ja 6 käitamine on ette nähtud tootmisvõimsuse kao kompenseerimiseks siis, kui reaktorid 1–4 (koguvõimsusega 2000 MW) kasutuselt kõrvaldatakse“, ja et „Ungari teatas, et reaktorid 1–4 toimivad vastavalt kuni 2032., 2034., 2036. ja 2037. aastani ilma tööea kavandatud pikendamise väljavaateta“. Niisiis kirjeldatakse abi kirjelduses meedet nii, et see seisneb Paksi tuumaelektrijaamade reaktorite võimsuse järkjärgulises asendamises. Ent komisjoni otsus tunnistada abi siseturuga kokkusobivaks puudutab üksnes abi selles otsuses kirjeldatud kujul, mistõttu vaidlustatud otsus lubab abi vaid siis, kui see on teatatud meetmega kooskõlas.
- 151 Ka ei ole esitatud tõendeid Austria Vabariigi argumentide kohta, mis seavad kahtluse alla Ungari väite usaldusväärsus, et eeldatav ajavahemik, mille jooksul neli praegu kasutusel olevat reaktorit töötavad paralleelselt kahe uue reaktoriga, peaks piirduma ajavahemikuga 2026–2032, kusjuures kogu nende võimsus kõrvaldatakse 2037. aastaks – tõendeid, mis näitaksid, et komisjon tegi ilmselge hindamisvea turgu valitseva seisundi tõenäolise olemasolu osas.

Paksi tuumaelektrijaama vanu reaktoreid käitava ettevõtja sõltumatus sama tuumaelektrijaama uusi reaktoreid käitavast ettevõtjast

- 152 Mis puudutab teist ja kolmandat asjaolu, millele komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 351–353 tugineb, et hajutada oma muret seoses mõju suurenemisega Ungari energiatuurile, st see, et puudub ühelt poolt Paksi tuumaelektrijaama vanade reaktorite käitaja ehk MVM kontserni ja teiselt poolt uute reaktorite käitaja ehk äriühingu Paks II tegevuse kombineerimine või koordineerimine, siis väidab Austria Vabariik sisuliselt, et neli tõdemust, millele komisjon rajab oma tuvastuse juriidilise ja struktuurilise eraldatuse kohta, ei ole selleks piisavad. Need tuvastused on järgmised: neid haldavad erinevad valitsusasutused (MVM kontsern riikliku arengu ministeeriumi poolt Hungarian National Asset Management Inc. kaudu ning äriühing Paks II peaministri büroo kaudu); ettevõtjate juhatuses ei ole jagatud ega ühiseid juhtkonnakohti; olemasolevate kaitsemeetmetega tagatakse, et ettevõtjad ei vaheta äriiselt tundlikke ja konfidentsiaalseid andmeid, ning iga äriühingu otsustusõigus on eraldiseisev ja üksteisest eristatav.
- 153 Esimesena tuleb tagasi lükata Austria Vabariigi argument, mille kohaselt äriühing Paks II kuulus MVM kontserni ajal, mil see asutati. Vaidlustatud otsuse põhjendusest 27 nähtub, et algul MVM kontserni omanduses olnud äriühingu Paks II aktsiad anti 2014. aastal üle Ungari riigile. Vaidlustatud otsus võeti aga vastu 6. märtsil 2017, mistõttu ajal, mil komisjon võttis vastu vaidlustatud otsuse, ei omanud tähtsust asjaolu, et äriühingu Paks II aktsiad kuulusid esialgu MVM kontsernile.
- 154 Teisena ei ole veenev väide, millega Austria Vabariik soovib kahtluse alla seada vaidlustatud otsuse põhjenduses 352 loetletud teise kriteeriumi kehtivust (vt eespool punkt 152), st autonoomse otsustuspädevuse olemasolu. Austria Vabariik väidab, et vaatamata kahe energiatootja juriidilisele ja struktuurilisele eraldatusele ei muuda asjaolu, et kahe äriühingu juhtimine on antud erinevatele ministeeriumidele, kuidagi asjaolu, et kokkuvõttes kuuluvad mõlema ettevõtja kõik aktsiad Ungari riigile ja ta on võimeline juhtima või koordineerima nende tegevust, eriti kuna nad on sama valitsuse ministrid ning eelkõige „peaministril“ on Ungari valitsuses eriline roll.
- 155 Ungari märgib siiski õigesti, et Austria Vabariik ei ole esitanud ühtegi tõendit põhjendamaks väidet, et Ungari peaministri eriline roll Ungari valitsuses võimaldab tal kontrollida ja juhtida vanu reaktoreid käitava ettevõtja ja uusi reaktoreid käitava ettevõtja strateegiat. Austria Vabariik ei ole ka esitanud rohkem teavet võimalike uurimisõiguste kohta. Eelkõige ei saa eeldada, et ainuüksi asjaolu, et peaministril on Ungari põhiseaduse kohaselt õigus teha ettepanek ministrite tagasikutsumiseks, nagu väitis Austria Vabariik kohtuistungil, oleks piisav tõend nende õiguslikult eraldiseisvate ettevõtjate kooskõlastatud juhtimise kohta.
- 156 Kolmandana vaidleb Austria Vabariik vastu komisjoni lähenemisele, mida on järgitud vaidlustatud otsuse põhjenduses 353, et määrata kindlaks äriühingu Paks II, tema õigusjärglaste ja temaga seotud ettevõtjate sõltumatus MVM kontsernist juriidilises ja struktuurilises plaanis. Sellega seoses tugines komisjon oma konsolideeritud pädevuseteatise, mis käsitleb määrust nr 139/2004, punktidele 52 ja 53. Teatise punkt 52 käsitleb riigi osalusega ettevõtjaid hõlmavaid koondumisi ja kasutab kriteeriumina, mille alusel eristada koondumise sisemist ümberkorraldamist asjaolu, et ettevõtjatel on „autonoomne otsustuspädevus“.
- 157 Sellega seoses ei selgita Austria Vabariik põhjuseid, miks see lähenemine on vale. Selles on piirdutud teistsuguse lähenemisviisi väljapakkumisega, viidates riigihankeõigusele.

- 158 Käesolevas asjas ei ole aga tegemist lepingutega, mis on sõlmitud ühe ja sama juriidilise isiku alla kuuluva kahe üksuse vahel. Selle olukorra jaoks ette nähtud kriteeriumid, mis on sätestatud direktiivi 2014/25 artikli 28 lõikes 2, ei ole ülekantavad küsimusele, kas liita kahe riigile kuuluva, ent struktuuriliselt eraldatud üksuse võimsus ühel ja samal turul. Nimelt ei ole direktiivi 2014/25 artikli 28 lõike 2 eesmärk takistada turgu valitseva seisundi tekkimist või tugevnemist. Küsimus, kas *in-house*-olukorras, kus üks üksustest peaks osutama teisele teenuseid, peab ta saama neid teenuseid osutada ilma, et ta konkureeriks sõltumatute väliste ettevõtjatega, ei ole tegelikult sarnane küsimusega, mis puudutab võimaliku koondumise kindlakstegemist turul, kus need kaks üksust tegutsevad. Viidatud riigihankeõiguse normi eesmärk ei ole kahe üksuse tegevuse koondamine samal turul, vaid see käsitleb olukorda, kus nende kahe üksuse vahel on sõlmitud hankeleping. Seega ei oma käesolevas kohtuasjas tähtsust see, et riigihankeõigust käsitleva Euroopa Kohtu praktika kohaselt, mis käsitleb nn *in-house*-olukordi, tuleb ühelt poolt MVM kontserni ja teiselt poolt äriühingut Paks II, nagu väidab Austria Vabariik, pidada riigi omaks.
- 159 Mis puudutab Austria Vabariigi viidet konkurentsioigust käsitlevale kohtuotsusele, siis ka see ei sea kahtluse alla komisjoni valitud lähenemisviisi. Euroopa Kohus nimelt ei tuvastanud 10. jaanuari 2006. aasta kohtuotsuses *Cassa di Risparmio di Firenze* jt (C-222/04, EU:C:2006:8, punktid 112 ja 113), et kõiki üksuseid, mis olid õiguslikult või *de facto* sama üksuse kontrolli all, tuleb pidada üheks ettevõtjaks, vaid ta otsustas, et üksus, mis ei tegelenud mingi muu majandustegevusega peale kontrolli teostamise teise ettevõtja üle, tuli kvalifitseerida ettevõtjaks. Nimetatud kohtuotsuse aluseks olnud juhtumile omasel erilisel olukorral ei ole siiski mingit seost käesoleva kohtuasja asjaoludega.
- 160 Neljandana tuleb märkida, et kontserni MKM ja äriühingu Paks II otsustusprotsessi sõltumatust tagavad struktuursed tagatised on kindlustatud vaidlustatud otsuse artikli 3 viiendas lõigus, mis sisaldab järgmist tingimust: „Lisaks tagab Ungari, et Paks II, tema ametijärglased ja tütarettvõtjad peavad olema täielikult nii juriidiliselt kui ka struktuuriliselt eraldatud ja nende suhtes kohaldatakse sõltumatut otsustamisõigust ühinemise pädevusteatisel lõigete 52 ja 53[...] tähenduses, ning neid hallatakse, juhitakse ja käitatakse sõltumatult ja eraldi MVM kontsernist ja kõikidest tema ettevõtjatest, ametijärglastest ja tütarettvõtjatest ning muudest riigi poolt kontrollitavatest ettevõtjatest, mis tegelevad elektrienergia tootmise, hulgimüügi või jaemüügi.“ Veel on vaidlustatud otsuse artiklis 4 ette nähtud, et „Ungari esitab komisjonile aastaaruanded artiklis 3 osutatud tegevuse täitmise kohta. Esimene aruanne esitatakse üks kuu pärast Paks II äriotstarbelise käitamise esimese majandusaasta lõppkuupäeva“. Nagu Ungari ja Tšehhi Vabariik rõhutavad, saab tänu sellele tingimusele ja vaidlustatud otsuse põhjendusele 381 turuolukord olema pärast Paksi tuumajaama uute reaktorite käivitamist komisjoni pideva kontrolli all. Ungari lisab õigustatult, et nende tingimuste täitmata jätmine tooks kaasa uue riigiabi uurimise komisjoni poolt, mis seaks ohtu Ungari jätkuvad investeringud kõnealusesse projekti.
- 161 Eeltoodust tuleneb, et kui komisjon tegi kindlaks äriühingu Paks II sõltumatuse MVM kontsernist komisjoni poolt, ei teinud ta ühtegi hindamisviga ning et puuduvad kaudsed tõendid, mis kinnitaksid Austria Vabariigi muret seoses asjaoluga, et Ungari riik võib avaldada oma mõju mõlemale ettevõtjale koordineeritult ja tugevdada järelikult tema turgu valitsevat seisundit.
- 162 Seega tuleb seitsmes väide tagasi lükata.

Kaheksas väide, mis puudutab riski Ungari elektrienergia hulgimüügituru likviidsusele

- 163 Kaheksandas väites toob Austria Vabariik esile, et komisjon ei võtnud piisavalt arvesse riski Ungari elektrienergia hulgimüügituru likviidsusele.
- 164 Austria Vabariik väidab, et abi negatiivsete majanduslike mõjude hindamisel tuleb kindlaks teha mõju järgmise etapi turgudele. Abi heakskiitmine on väidetavalt ebaseaduslik seetõttu, et turu likviidsuse vähendamise risk, mida komisjon ise vaidlustatud otsuse põhjenduses 377 möönis, püsis ja on isegi suurenenud. Paljud tegurid suurendavad likviidsusriski, eelkõige Paksi tuumajaama endiste ja uute reaktiivmootorite paralleelne käitamine suhteliselt pika aja jooksul ning suur kontsentratsioon Ungari elektriturul. Austria Vabariigi sõnul nõustus komisjon ilma tegeliku põhjendusega loobuma oma kahtlustest, mille kohaselt turg, kus tootmisvõimsus on suures osas riigi kontrolli all, võib muutuda veelgi vähem likviidseks, kuna vähesed turuosalisel võivad piirata tarnepakkumisi. Ei piisa, kui tõdeda, nagu seda tegi komisjon, et äriühingu Paks II ja riigi ettevõtjate vahel puuduvad sidemed jaeturul, ning tuletada meelde teisi vaidlustatud otsuses sätestatud raamtingimusi, mis näevad ette, et Ungari tagab müügi elektribörsil ja enampakkumistel. Tegelikult on sidemed alati olemas, kuna nii äriühing Paks II kui ka MVM kontsern on riigi kontrolli all, kes saab isegi vahendajast ettevõtja osalemise korral – arvestades riigil olevat 100% osalust – teha kõik vajalikud otsused, muu hulgas personali kohta. Samamoodi saaks pädevuste jaotust eri ministeeriumide vahel kergesti muuta riigisisese õiguse alusel ning valitsuse sees on olemas minimaalne teabevahetus ja konsulteerimine. Hoolimata nende kahe ettevõtja eristamisest juriidilisel ja struktuurilisel tasandil, võib riik niisiis avaldada kooskõlastatult oma mõju mõlemale ettevõtjale, mistõttu turgu valitsevat seisundit ei saa välistada. Mis puudutab elektrienergia börsil müümise ja enampakkumisel müügi tagamist, siis märgib Austria Vabariik, et subsideeritud elektrienergia pääseb turule ja avaldaks otseselt mõju elektrituru hinnale, olenemata müügiviisist. Kuna mingit miinimumkogust elektrienergiat, mis tuleb sel viisil tingimata müüa, ei ole ette nähtud, võib väga hästi ette näha MVM kontserni ja äriühingu Paks II äristrateegiat, mis seisneb elektrienergia pakkumise vähendamises, et tõsta hindu.
- 165 Komisjon ja Ungari väidavad, et kaheksas väide tuleb tagasi lükata.
- 166 Austria Vabariik tugineb oma kaheksandas väites, mille kohaselt ei võtnud komisjon piisavalt arvesse riski Ungari elektrienergia hulgimüügituru likviidsusele, kahele argumentide rühmale.
- 167 Esiteks tuleb kohe tagasi lükata Austria Vabariigi argumendid, mis tuginevad väitele, et äriühingul Paks II on turgu valitsev seisund.
- 168 Sellega seoses tuleb esiteks viidata eespool punktis 131 ja järgmistes punktides seitsmenda väite analüüsi raames antud hinnangule. Teiseks tuleb märkida, et vaidlustatud otsuse artikli 3 viiendas lõigus sätestatud tingimus, millele on viidatud eespool punktis 160 ja mille eesmärk on vältida turu valitseva seisundi tekkimist energiaturul vanade ja uute reaktorite paralleelse käitamise ajal, näeb ette, et uute reaktorite juhtimise ja käitamise sõltumatuse tagamine ja igasuguse seose puudumine MVM kontserniga hõlmab sõnaselgelt ka teisi riigi kontrolli all olevaid ettevõtteid, kes tegelevad energia hulgi- või jaemüügiga. Komisjoni järeldust vaidlustatud otsuse põhjenduses 379, et äriühingu Paks II ja riigi ettevõtjate vaheliste sidemete välistamine jaemüügiturul aitas lahendada mõningad komisjoni mured, ei sea kahtluse alla Austria Vabariigi väide, et olukorda oleks riigisisese õiguse alusel lihtne muuta ning et valitsuses oli minimaalne teabevahetuse ja konsulteerimise tase. Ungari märgib selles osas õigesti, et komisjon tunnistas abi

siseturuga kokkusobivaks tingimused, et on täidetud tingimused, mis hõlmavad ka eespool viidatud kohustust eraldada kaks ettevõtjat. Arvestades vaidlustatud otsuse artiklis 4 sätestatud kohustust esitada aastaaruanne, jääb selle tingimuse täitmine komisjoni kontrolli alla.

169 Teiseks tuleb toodetud energia jaotamise kohta märkida, et vaidlustatud otsuses, eelkõige jaos 2.6, väljendas komisjon muret seoses MVM kontserni poolt Paksi tuumaelektrijaamas toodetud energia praeguse hulгимүүгиструкtuuriga. Vaidlustatud otsuse põhjenduses 377 märkis ta, et Ungari elektrienergia hulгимүүгисектори kõige tavalisemad tehingud sooritatakse kahepoolsete elektrienergia ostulepingute sõlmimise kaudu ja Ungari elektribörs ei ole veel piisavat likviidsust taganud. Ta märkis, et turud võivad muutuda vähem likviidseks, sest kaasatud turuosalistes võivad piirata turul kättesaadavate pakkumiste arvu. Vaidlustatud otsuse põhjenduses 378 leidis komisjon samuti, et sõltuvalt sellest, kuidas uute reaktorite toodetud elektrienergiat turul müüakse, võib see likviidsust märkimisväärselt mõjutada ning allpool asuvate konkurentide kulusid suurendada, piirates nende konkurentsialast juurdepääsu olulisele sisendile (sisendi sulgemine), ning et see võib juhtuda siis, kui äriühingu Paks II toodetud elektrienergiat müüakse peamiselt pikaajaliste lepingute alusel üksnes teatud tarnijatele, viies äriühingu Paks II turujõu tootmisturult üle jaemüügiturule.

170 Selle analüüsi alusel nägi komisjon ette tingimused, millega sooviti piirata likviidsusriski seeläbi, et Ungarit kutsutakse üles tagama teatavate kauplemiseeskirjade järgimine äriühingu Paks II toodangu puhul. Need eeskirjad sisalduvad vaidlustatud otsuse artikli 3 kolmandas ja neljandas lõigus ja neis on sätestatud:

„Ungari tagab, et Paks II elektritootmisega kauplemise strateegia [on] kaubandusliku kasumi optimeerimise strateegia, mida teostatakse kaubandusliku kauplemise korra alusel, mis on sõlmitud läbipaistva kauplemisplatvormi või vahetuse teel arveldatud pakkumiste alusel. Paks II väljundvõimsusega (välja arvatud Paks II omamaine tarbimine) kauplemise strateegia on järgmine.

Esimene tase. Paks II müüb vähemalt 30% kogu oma elektritoodangust Ungari elektribörsi (HUPX) järgmise päeva, päevasisesel ja futuuriturul. Muid sarnaseid elektribörse saab kasutada vastavalt komisjoni talituste kokkuleppele või nõusolekule, mis antakse või mille andmisest keeldutakse kahe nädala jooksul Ungari riigiasutuse taotluse laekumisest.

Teine tase. Ülejäänud Paks II elektrienergia kogutoodangu müüb Paks II objektiivsetel, läbipaistvatel ja mittediskrimineerivatel alustel enampakkumise teel. Selliste enampakkumiste tingimused määratleb Ungari energeetikasektorit reguleeriv asutus sarnaselt MVM Partnerile kehtestatud enampakkumiseõuetega [(Ungari reguleeriva asutuse otsus 741/2011)]. Ungari energeetikasektorit reguleeriv asutus jälgib ka nende enampakkumiste läbiviimist.

Ungari tagab, et teise taseme enampakkumisplatvormi haldab Paks II ning et pakkumised ja pakkumused on võrdselt kättesaadavad kõikidele litsentseeritud või registreeritud ettevõtjatele samadel turutingimused. Enampakkumise arveldussüsteem peab olema kontrollitav ja läbipaistev. Ostetud elektrienergia lõpptarbimise suhtes ei tohi kehtestada piiranguid.“

171 Nagu nähtub vaidlustatud otsuse artiklist 4, kohustus Ungari esitama komisjonile ka aastaaruandeid vaidlustatud otsuse artiklis 3 nimetatud kohustuste täitmise kohta, mistõttu nende rakendamine jääb komisjoni pideva kontrolli alla.

172 Vaidlustatud otsuse põhjendustes 383 ja 384 leidis komisjon õigesti, et seeläbi on tagatud, et uute reaktorite abil toodetud elektrienergia on hulгимүүгитурul kättesaadav kõikidele turuosalistele läbipaistval viisil ning et puudub oht, mille kohaselt tuumaelektrijaamas äriühingu Paks II

toodetud elektrienergia monopoliseeritakse pikaajaliste lepingutega, mis kujutavad endast ohtu turulikkviidsusele. Niisiis on ilmne, et komisjon järeldas õigesti, et riskid, mis võivad tekkida turu likviidsusele, olid väikesed.

- 173 Austria Vabariik ei täpsusta, mis osas ei ole komisjoni kehtestatud tingimused piisavad, et lahendada probleeme, mis ilmsid selle abi andmisel, mis viis vanade reaktoritega tootmise asendamiseni uute reaktoritega. Nimelt suurendatakse likviidsust ning puuduvad tõendid selle kohta, et vaidlustatud otsuse artiklis 3 sätestatud abi tingimustest tulenev olukord moonutab turul ebaproportsionaalselt konkurentsi.
- 174 Veenev ei ole Austria Vabariigi kriitika, mille kohaselt võib kohustuslikult müüdava elektrienergia miinimumkoguse kehtestamata jätmine võimaldada MVM kontsernile ja äriühingule Paks II äristrateegiat, mis seisneb elektripakkumise vähendamises, et tõsta hindu ka elektrienergia börsil või enampakkumisel müümisel. Nimelt tõdeb komisjon õigesti, et need kaks tuumaelektrijaama pidid tootma nn baasvõimsust, mistõttu nad ei saa omavoliliselt vähendada reaktorite võimsust üksnes selleks, et piirata elektripakkumist, kuna tuumaelektrijaamade uuesti töölepanek toob kaasa suuri kulutusi ja suure töökoormuse.
- 175 Komisjon ei teinud seega ilmset hindamisviga, kui ta leidis, et riigiabi andmine äriühingule Paks II Paksi tuumaelektrijaama vanade reaktorite asendamiseks uute reaktoritega oli kooskõlas ELTL artikli 107 lõike 3 punktiga c osas, mis puudutab elektrienergia hulgimüügituru likviidsuse aspekti.
- 176 Järelikult on kaheksas väide põhjendamatu ja tuleb tagasi lükata.

Üheksas väide: abi ei ole piisavalt kindlaks määratud

- 177 Üheksandas väites leiab Austria Vabariik, et komisjon ei muutnud abielementi selgelt kindlaksmääratavaks. Eelkõige ei mainitud võla rahastamise kulusid ega jäätmekäitluskulusid.

[...]

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (kolmas koda)

otsustab:

- 1. Jätta hagi rahuldamata.**
- 2. Jätta Austria Vabariigi kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja Euroopa Komisjoni kohtukulud.**
- 3. Jätta Tšehhi Vabariigi, Prantsuse Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari, Poola Vabariigi, Slovaki Vabariigi ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi kohtukulud nende endi kanda.**

Van der Woude

De Baere

Steinfatt

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 30. novembril 2022 Luxembourgis.

Allkirjad